

Advies betreffende de opmaak van het soortbeschermingsprogramma Heivlinder

Nummer:	INBO.A.3142
Datum advisering:	3 juni 2014
Auteur:	Dirk Maes
Contact:	Marijke Thoonen (marijke.thoonen@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB-INBO-BEL-2014-33
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos T.a.v. Veronique Verbist Afdeling Soortenbeleid Centrale Diensten Koning Albert-II-laan 2 1000 Brussel veronique.verbist@Ine.vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Carl De Schepper (carl.deschepper@Ine.vlaanderen.be)

AANLEIDING

Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft enkele vragen met betrekking tot de ecologische vereisten van Heivlinder in het kader van de implementatie van het soortbeschermingsplan voor de soort.

VRAAGSTELLING

1. Wat is populatiedoelstelling voor een brongebied en een stapsteengebied?
2. Wat zijn de belangrijkste habitats waaruit een leefgebied moet bestaan?
3. Wat is de impact van een verschuiving van een beheer voor droge heide (habitattype 4030) naar voornamelijk natte heide (habitattype 4010) op het Groot Schietveld?

TOELICHTING

1. Wat is populatiedoelstelling voor een brongebied en een stapsteengebied

Aangezien nieuwe koloniserings vanuit een brongebied moeten gebeuren, is het noodzakelijk dat een bronpopulatie voldoende groot is. Een duurzame populatie in Vlaanderen (zowel in duinen als in heide) moet minstens enkele honderden individuen tellen in een brongebied, terwijl een duurzame metapopulatie best uit meer dan duizend individuen bestaat (Bink 1992; Bos et al. 2006). Een stapsteengebied kan op twee manieren de functie als stapsteen vervullen: i) het gebied wordt in een bepaald jaar eenmalig gebruikt door de Heivlinder als echte tussenstop tijdens dispersie doorheen het landschap of ii) het gebied herbergt gedurende enkele jaren een kleine populatie en koloniseert van daaruit een nieuw, geschikt gebied (Maes & Bonte 2006; Maes et al. 2006; Bonte & Maes 2008). In het eerste geval mag een dergelijk stapsteengebied relatief klein zijn (< 1 ha), zolang het maar enkele ecologische hulpbronnen bevat om “de aandacht te trekken” van een disperserende Heivlinder (open zand, nectar, beschutte bosrand ...). In het tweede geval (tijdelijke populatie) moet het gebied uiteraard groter zijn (1-2 ha) en alle noodzakelijke hulpbronnen voor de soort bevatten (zie Segers et al. 2011). Eens een gebied gekoloniseerd is, moet de doelstelling zijn om de soort er ook te behouden en gelden uiteindelijk de doelstellingen die ook voor een brongebied gelden (zie hoger).

2. Hoe groot moet het leefgebied zijn en wat zijn de belangrijkste habitats waaruit een leefgebied moet bestaan?

Een patch van 1-2 ha met kwalitatief habitat is in principe voldoende voor het behoud van een lokale populatie van de Heivlinder (Bink 1992; Bos et al. 2006, Warren 1992). Om een metapopulatie duurzaam in stand te houden is echter al snel 5-10 ha geschikt habitat nodig (Warren 1992). De belangrijkste biotopen voor de Heivlinder in Vlaanderen staan opgesomd in tabel 1.5 in Segers et al. (2014). Ook de ecologische hulpbronnen van de Heivlinder in de verschillende habitats staan uitvoerig beschreven in hogervermeld rapport (Segers et al. 2014).

3. Wat is de impact van een verschuiving van een beheer voor droge heide (habitattype 4030) naar voornamelijk natte heide (habitattype 4010) op het Groot Schietveld?

Het Groot Schietveld herbergt momenteel een middelgrote populatie van de Heivlinder. De soort komt er voornamelijk voor op zandpaden en andere zandige terreinen aan de rand van het Schietveld (zie figuur 4.36 in Segers et al. 2014). Indien de randen op een Heivlindervriendelijke manier beheerd worden (zie beheermaatregelen in Segers et al. 2014) is een omvormingsbeheer van droge heide (4030) naar nattere heide (4010) geen probleem. Ook andere soorten zoals de Adder zullen voordeel halen uit dit soort beheer. De natte heide zal, omwille van de grondwatervluis daar, vermoedelijk eerder in het centrale deel van het Schietveld nagestreefd worden en niet zozeer aan de randen. Een omvormingsbeheer naar natte heide zal bovendien een andere bedreigde dagvlindersoort ten goede komen: het Gentiaanblauwtje (Vanreusel et

al. 2001). Natte heide kan, met Gewone dopheide, bovendien een welkome nectarbron bieden voor de Heivlinder en andere dagvlindersoorten van droge en natte heide (Heideblauwtje – Fourneau 2001).

CONCLUSIE

1. Een duurzame populatie in Vlaanderen (zowel in duinen als in heide) moet minstens enkele honderden individuen tellen in een brongebied, terwijl een duurzame metapopulatie best uit meer dan duizend individuen bestaat (Bink 1992; Bos et al. 2006). Eens een gebied gekoloniseerd is, moet de doelstelling zijn om de soort er ook te behouden en gelden uiteindelijk de doelstellingen voor een brongebied.
2. Een patch van 1-2 ha met kwalitatief habitat is in principe voldoende voor het behoud van een lokale populatie van de Heivlinder (Bink 1992; Bos et al. 2006, Warren 1992). Om een metapopulatie duurzaam in stand te houden is echter al snel 5-10 ha geschikt habitat nodig (Warren 1992). De belangrijkste biotopen voor de Heivlinder in Vlaanderen staan opgesomd in tabel 1.5 in Segers et al. (2014).
3. Er is geen impact op Heivlinder van een verschuiving van een beheer voor droge heide (habitattype 4030) naar voornamelijk natte heide (habitattype 4010) op het Groot Schietveld indien de randen op een Heivlindervriendelijke manier beheerd worden.

REFERENTIES

Bink, F.A. (1992) Ecologische atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs bv, Haarlem.

Bonte, D. & Maes, D. (2008) Trampling affects the distribution of specialised coastal dune arthropods. *Basic and Applied Ecology*, 9, 726-734.

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., van Swaay, C.A.M., Wynhoff, I. & De Vlinderstichting (2006) De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis; KNNV Uitgeverij; European Invertebrate Survey, Leiden.

Maes, D. & Bonte, D. (2006) Using distribution patterns of five threatened invertebrates in a highly fragmented dune landscape to develop a multispecies conservation approach. *Biological Conservation*, 133, 490-499.

Maes, D., Ghesquiere, A., Logie, M. & Bonte, D. (2006) Habitat use and mobility of two threatened coastal dune insects: implications for conservation. *Journal of Insect Conservation*, 10, 105-115.

Maes, D. & Van Dyck, H. (1999) Dagvlinders in Vlaanderen - Ecologie, verspreiding en behoud. Stichting Leefmilieu i.s.m. Instituut voor Natuurbehoud en Vlaamse Vlinderwerkgroep, Antwerpen/Brussel.

Segers, N., Jacobs, I., Vanreusel, W., Van Dyck, H. & Maes, D. (2014) Wetenschappelijk basisrapport voor het Soortbeschermingsprogramma Heivlinder (*Hipparchia semele*). Rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.R.2014.1494593. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Vanreusel, W., Maes, D. & Van Dyck, H. (2000) Soortbeschermingsplan gentiaanblauwtje. Universiteit Antwerpen (UIA-UA) - in opdracht van afdeling Natuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Wilrijk.

Fourneau, J. (2001) Verspreiding en habitatgebruik van het Heideblauwtje (*Plebeius argus*) in een gefragmenteerd landschap. Universiteit Antwerpen, Antwerpen.

Warren, M.S. (1992) Butterfly populations. *The ecology of butterflies in Britain* (ed. by R.L.H. Dennis), pp. 73-92. Oxford University Press, New York.